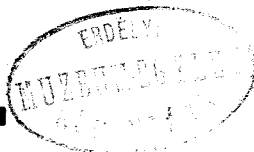

BISERICA și ȘCOLA.

Fóia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

542

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.”
Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

INVITARE DE PRENUMERAȚIUNE

LA

„BISERICA și ȘCOLA.”

Fóia bisericească școlastică, literară și economică.

Cu începutul anului 1895 deschidem abonament nou la „Biserica și Școla.”

Rugăm pre toți domnii abonați de până acum, cari doresc a avea fóia noastră și pe viitoriu, se binevoiescă a tramite la „Tipografia diecesană” prețul de prenumerațiune care e:

PENTRU AUSTRO-UNGARIA:

PE UN AN . . . . . 5 fl. — cr.

„ 1/2 „ . . . . . 2 fl. 50 cr.

PENTRU ROMÂNIA ȘI STRĂINĂTATE:

PE UN AN . . . . . 14 franci.

„ 1/2 „ . . . . . 7 fr.

Sprîjinul moral și material, de care până acum s'a bucurat fóia noastră, ne îndreptățește a spera, că și în viitoriu vom fi îmbrățișați de asemenea simpatii căldurose precum și de bunăvoința nestrămutată a On. Public cetitoriu.

Redacțiunea.

Puterea noastră.

Anul, ce espiră, ne lasă o grea moscenire. Se încheie acest an cu o acută crasă economică și cu o nemulțămire generală, ce vedem, că se manifestază în toate părțile și în toate clasele societății. În fața acestei nemulțămiri generale, ce se manifestază în genere în lume, și în fața multelor necazuri din propria casă a noastră, din sinul bisericii și poporului nostru, ne întrebăm neapărat de cauza și de cauzele acestei generale nemulțămiri. Și nu putem găsi altele, decât eresurile cele multe, cari sub diferite forme

sunt lățite în lumea de astăzi. Adevărul este, că eresurile și ereticii de astăzi nu intră ca odinioară, la bătrâni, în luptă directă cu biserica și cu doctrina bisericii. Chiar pentru acesta însă sunt mult mai primejdioase. Ele lucră cu multă rafinărie, și totdeauna sub pretestul și masca, că intenționează, și doresc binele poporilor; și deci sunt, și pot să fiă seducătoare.

În fața acestor curente puterea noastră este numai una: să întărim, și să alimentăm în poporul nostru credința în Dumnezeu alipirea și iubirea lui față de biserica strămoșească, conservarea neștirbită a aședămintelor și datinelor sale bisericesti și naționale, alipirea și iubirea lui față de școla noastră confesională și preste tot înaintarea lui în sântul de pietate creștină.

Prin această putere, nu ne îndoim, vom poté înfrânge și birui ori ce dușman estern și intern; ér mijlocele, prin cari vom poté ajunge acest scop sunt următoarele:

1. Să îngrijim, ca în cele spirituale, să împlinim tot cu mai mult zel și iubire creștină funcțiunile spirituale în și afară de biserică; și în special să îngrijim, ca poporul nostru să aibă în amvonul bisericii o școlă practică, un conducătoriu și îndreptariu sigur pre toate terenele vieții.

2. Să îngrijim ca corporațiunile bisericesti parochiale să funcționeze cât mai regulat și cât mai în spiritul evangheliei Domnului.

3. Să îngrijim ca școlele noastre confesionale dîlnic să producă tot mai multe rezultate pre terenul educațiunii și instrucțiunii, stăruind și îngrijind ca în educațiunea generațiunilor viitoare spiritul dominant să fiă creșterea religioasă-morală.

4. Să îngrijim, și să lucrăm din toate puterile, ca între noi să înceteze și cele mai mici divergențe și cauze de neînțelegere, și preste tot întreg modul nostru de gândire și acțiune să fiă stăpânit de evanghelia Domnului, și preste tot în conformitate cu tradițiunile din bătrâni, viața și modul nostru de viață să se apropie, și asemenea să fiă cu modul de gândire și acțiune al creștinilor din timpurile de înflorire ale bisericii.

Avem astăzi de sigur multe necazuri în sinul bisericii și poporului nostru. Dar fiindcă suntem tocma la începutul unui an nou, să-ne întrebăm, dacă avem și vre un motiv de bucurie, reprivind preste viața noastră bisericăscă-națională dela anul 1870 încôce, și adecă dela punerea în viață a statutului nostru organic.

Până la anul 1870 lupta bătrânilor, trebuie să constatăm, că între împrejurările, în cari s'au găsit densii, a fost deplin succésă. Densii au realizat despărțirea ierarhică de către sârbi, au reactivat vechia noastră Metropoliă cu viața și dezvoltarea ei pe cale canonică-constituțională. Er generațiunea, carea a lucrat dela anul 1870 încôce, de asemenea trebuie să constatăm, că si-a făcut cu succés datorința. S'a organizat în toate trei eparchiile noastre institutele centrale de învățământ, și s'au înmulțit puterile didactice, s'au înființat în întreagă Metropoliă o mulțime de școle nouă elementare, s'au organizat, și întărit în toate eparchiile organele administrative bisericăscă școlare, și s'au făcut și multe alte îmbunătățiri. Mai departe s'au activat de atunci încôce o mulțime de fundațiuni pentru creșterea tinerimii, și anume pe lângă fundațiunile inițiate de fericitul Metropolit Șaguna, fundațiunea cea mare a fericitului Emanoil Gozdu, fundațiunile Elena Ghiba Birta, Teodor Pap, fundațiunea Andronic, fondul preoțesc al eparchiei Aradului, fondurile de pensiuine, al archidiecesei transilvane, și al eparchiei Caransebeșului și altele. Tote acestea, și altele multe, câte s'au realizat în biserică și prin biserică în timpul cestor douăzeci și patru de ani din urmă, constituiesc fără îndoială pentru noi și pentru poporul nostru între grelele împrejurări, în cari am trăit, un însemnat progres.

Privind la acest progres realizat prin generațiunea, carea a lucrat în timpul din urmă în biserică în spiritul evangheliei Domnului, — constatăm cu bucurie, că s'a lucrat mult. Er încât pentru viitoriu acest progres realizat prin propriile noastre forțe ne dă garanță, că urmând tot cu mai mult zel pe calea îndigitată, prin viața noastră bisericăscă școlară

de până aci, — vom poté realiza tot mai mult și vom poté contribui în măsură tot mai mare la ridicarea și înaintarea poporului.

Timpul, în carele trăim, este din cele mai grele; dar nădejde deplină avem, că dacă în biserică și prin biserică noastră ne vom inspira toți de spiritul evangheliei Domnului; și armați cu acest neînșelătoriu spirit vom conlucra cu toții cu zel și bunavoință la realizarea scopului ei măreț: ridicarea și înaintarea poporului nostru, — atunci puterea noastră dilnic va deveni tot mai mare.

Prin această putere Dumneșeu a voit, ca sfânta lui biserică între toate împrejurările să iasă biruitoare.

An nou fericit!

Învățământul limbei materne.

A. Metoda.

1) Scopul.

Învățământul limbei materne are două scopuri, și anume: 1) ca elevii să devină capabili de a-și exprima cugetele lor corect atât cu vorba, cât și în scris; 2) să înțeleagă clar aceea, ce alții vorbesc sau scriu în limbă corect.

Deci școla poporală este datăre de a conduce dezvoltarea intelectuală a elevilor așa, încât aceștia să potă înțelege ușor și corect limba omenilor culți fie exprimată prin grai viu, ori prin semne scrise și tipărite, adecă ei să cuprindă corect tot aceea, ce aud și cetesc. Apoi elevii să se îndătineze de a vorbi, pe cât e posibil, fără erori și fluent, și în fine ei să-și știe exprima cugetele lor conform legilor ortografiei, gramaticii și logicii. Tote aceste firește se pot pretinde numai în sfera ideilor, pe cari le poté deplin înțelege mintea copilărească. Nici odată nu-e iertat a lăsa copiii să vorbească ori să scrie cuvinte, pe cari nu-le înțeleg. Întreg învățământul limbistic trebuie să se nisue de a-i conduce pe elevi la convingerea, că limba vorbită și scrisă e numai o formă goală, carea are valoare numai întru atâta, întru cât prin ea putem să exprimăm aceea, ce noi cugetăm, simțim și voim. Așa dar toate deprinderile limbistice trebuie să-și aibă totdeauna conținutul lor logic, prin ce ele vor fi totodată și *deprinderi de cugetare* pentru elevi.

După-ce am arătat scopul, va fi ușor de a stabili mijlocele învățământului limbistic în școla poporală. Aceste mijloce sunt:

1) Graiul viu sau vorbirea învățătorului cu elevii.

2) Cartea de citire în carea elevii află exemple relative la aplicarea limbei.

3) *Învățământul limbistic propriu* zis, care cuprinde în sine *gramatica, ortografia, stilistica și cunoscințele din literatura națională.*

4) *Exercițiile limbistice*, prin cari elevii se vor deprinde în mod sistematic de a aplica corect regulile gramaticale, ortografice și stilistice.

2) *Graiul viu ca mijloc al învățământului limbistic.*

Pe elevul începător mai nainte trebuie să-l deprindem a vorbi corect, și numai după-ce știe vorbi, să-l conducem la cunoșterea regulilor gramaticale. Copilul învață limba maternă *prin imitațiune*. Spre acesta nu se cere, decât *auz bun și organe de vorbire sănătoase*. Procesul natural, după care copiii învață încă în familie limba maternă, este următorul. Sunetele limbei ating auzul copilului, auzul le transmite la conștiință; înse aceste sunete trebuie să se repeteze de multe-ori, până când în urmă copilul începe a fi cu atenție la ele. Deșteptându-se atenția, copilul începe îndată a imita și el sunetele auzite, adică începe a vorbi, firește mai întâi numai cuvinte singuratiche, după aceea înse cu încetul și propoziții întregi. Cu cât părinții și educătorii vor proceda aici mai rațional, cu atâta copiii vor înainta mai repede nu numai în vorbirea, ci și în cugetarea corectă. Deci se cere, ca părinții și educătorii să pronunțe înaintea copiilor cuvintele rar și corect, apoi să nu-le permită a vorbi eronat și, pe cât e posibil, când ei spun copiilor un cuvânt ore-care, să-le arete tot-odată și obiectul corespunzător. Astfel își însușește copilul în acelaș timp amândouă laturi ale limbei, adică atât *forma* sau cuvintele, cât și *conținutul* sau noțiunile. Auzind copilul, cum vorbesc alții, și vorbind și el însuș, se deșteptă în dinsul *un simț*, carele îi spune, cum are el să vorbească în fie-care cas special, acest simț se numește *simț de limbă*. Cu cât simțul de limbă e mai viu, cu atât copilul observă mai iute erorile, ce le face el sau alții în vorbire. Când apoi acest simț e destul de dezvoltat, copilul va fi capabil de a vorbi corect limba sa maternă. Din cele premise rezultă, că scopul cel dintâi și cel mai principal al învățământului limbistic este: *a deștepta și a întări în elevi simțul de limbă!*

Trebuie să ne însemnăm însă, că simțul de limbă e numai o predispoziție, și ca atare se poate dezvolta atât în direcție bună, cât și rea. Când copilul pășește în școală, deja posedă o sumă anumită de cuvinte și expresii, ce el și-le-a câștigat în casa părintescă.

Școala are se țină cont de avuția de cuvinte și de modul de vorbire, care îl aduc copiu cu sine din casa parintească. Învățământul limbei materne are să plece dela cuvintele și expresiunile cunoscute de elev, și să înainteze treptat la alte cuvinte și expresiuni nouă, mai corecte și frumoșe. Copiii vorbesc în tocmai, precum li-au vorbit educătorii lor, altcum ungureanii, altcum bănățenii, altcum ardelenii, șcl. De

aici urmăză pentru educători datorința, de a deștepta în copii simțul pentru formele limbei, pe cari le vorbesc și le scriu ómenii cei culți ai națiunei. Fie-care limbă are mai multe dialecte, și se poate că elevii aduc cu sine din casa părintescă un limbagi ce sémână cu unul sau altul din aceste dialecte; școala este dătore de a curăți vorbirea elevilor de toate elementele eterogene și a-i conduce la cunoșterea *limbei literare*. Sub limbă literară înțelegem aici cu deosebire acel limbagi, pe care îl aflăm la scriitorii nostri cei distinși, precum sunt de ex. Negruzzi, Alexandri, Bolintineanu, Eminescu, șcl. Când cerem însă, ca învățătorul să conducă pe elevi la limba literară, nici decât nu voim a zice, că el să desconsider dialecte, din contra ar fi de dorit, ca fiește-care învățător să studieze limbagiul poporului, carele se exprimă în forme atât de frumoșe în cântecele, poveștile și proverele sale, căci precum se știe, limba e graiul viu al poporului este acel isvor neseecat, din carele limba literară primește colóre și viață.

Cu cât elevii aduc din familie un limbagi mai eronat, cu atât problema școlei este mai dificilă în privința învățământului limbistic. Învățătorul încă delă început nu va tolera nici o eróre în vorbirea elevilor, ci îi va corege în continuu și îi va pune să exercite formele corecte ale limbei cu stăruință neobosită. Când învățătorul procedeză astfel, împlinește o datorință sfântă față cu națiunea sa; pentru-că învățământul temeinic al limbei, materne este cel mai puternic factor al educațiunei naționale a tinerimei.

Spre acest scop se va aplica pe gradul inferior mai nainte de toate *învățământul intuitiv sau exercițiile de cugetare și vorbire*. Aici învățătorul, punând înaintea elevilor obiecte concrete spre intuire, și făcându-i de a și exprima ceea ce ei au intuit are cea mai bună ocașie de a-le corigia erorile și a-i deprinde pe elevi în formele corecte și alese ale graiului viu, îndemnându-i a vorbi totdeauna în ziceri simple, însă complete și a pronunța clar și precis fie-care cuvint. În modul acesta își vor aduna elevii exemple, din cari mai târziu ei vor puté abstrage legile limbei.

Privit din acest punct de vedere, graiul viu este mijlocul cel dintâi și cel mai principal al învățământului limbei materne în școala populară.

3) *Cetirea mehanică, logică și estetică.*

Al doilea mijloc principal al învățământului limbistic e cetirea.

Cetirea este de trei feluri, și anume 1) *mehanică*, 2) *logică*, și 3) *estetică*. Să vedem aceste moduri de cetire una câte una.

Cetirea *mehanică* se reduce numai la pronunțarea fluentă a sonorilor, cuvintelor și zicerilor, fără a considera înțelesul. A ne însuși dexteritate deplină în cetirea mehanică, nu e un lucru așa ușor, de-aceea trebuie să o exercităm începând din

clasa inferioară până în clasele superioare. Școala face un mare serviciu vieții practice, dacă ține mult la aceea, ca elevii să cetască bine. Diesterweg, distinsul pedagog german, are drept, când afirmă, că din dexteritatea, ce o posed elevii în cetire, putem judeca progresul întreg al unei școle; pentru-că cetirea nu-e o dexteritate izolată de celelalte ramuri ale învățământului, ci este rezultatul general al întregii dezvoltări intelectuale a elevilor.

În cele două clase prime, adică pe gradul Abecedarului, elevii au să învingă greutățile cetitului mehanic. Spre acest scop trebuie a proceda în modul următor: învățătorul să deprindă pe elevi încă dela început de a pronunța sunurile cât se poate de curat, fără particularități de dialect; apoi să-i îndemne de a cuprinde corect tipurile cuvintelor, așa, încât ei să nu cetască litere nici mai multe, nici mai puține, decât numai câte tocmai se recer, contopind sunurile în ordine corectă unul cu altul; mai departe învățătorul să nu permită elevilor de a întrerupe cetirea unde nu trebuie, a adauge sunuri superflue, a ceti prea grăbit ori prea trăgănat, a produce prin pause și repetări nepotrivite, pronunțare confusă; în fine învățătorul să stăruască cu tot adinsul, ca elevii să-și însușească acel grad de fluențitate a cetirei, carea corespunde cu iuțimea medie a graiului viu. Pentru-ca fiește-care elev să pătă ajunge la o astfel de dexteritate în cetire se recere mai nainte de toate dela învățător răciență și perseverență foarte mare; el totdeauna are să urmărească și să controleze cu atenție încordată cetirea din partea elevilor. Să-i pună pe aceștia de a-și corigia erorile ei înșiși. Învățătorul numai atunci cetește înainte, când elevii au neîncungiurabilă lipsă de model în privința pronunțării și accentuării corecte. Pentru deprinderile în cetire trebuie a sacrifica timp mult. Cei debili să cetască mai adesea și timp mai îndelungat, decât cei dexteri. După-ce elevii au cetit unul câte unul, vor ceti acelaș material și în cor. Când unul cetește, toți ceilalți urmăresc cetirea cu atenție în cărțile lor, pentru-ca în momentul, când vor fi provocați, să pătă continua numai decât.

Cetirea se zice logică, dacă la fiește-care cuvint și la fie-care propoziție ne reprezentăm înțelesul, adică noțiunea respective judecata, carea le corespunde, și totodată, pronunțăm cuvintele și propozițiile astfel, încât cel ce le ascultă să poată cuprinde corect acel înțeles. Cetirea mehanică se pătă privi ca și un grad pregătitor pentru cetirea logică, înse îndată-ce elevii au trecut peste cele dintâi greutăți mehanice, numai decât putem pretinde, ca cetirea lor să întrunescă toate calitățile cari trebuie să-le aibă vorbirea logică. De aceea deja în clasa I, pe gradul Abecedarului, elevii se vor deprinde în cetirea mehanică paralel cu cea logică. Apoi nu le vom permite de a ceti materii pe cari ei nu le pot înțelege, și îi vom feri de a-și însuși un mod de cetire monoton sau cântător. *Dela început lucrul*

cel mai principal este înțelegerea deplină a materiei cetite. Dacă se satisface această recerintă, nu va fi greu de a-i deda pe elevi la accentuarea corectă și la observarea exactă a punctuațiunei: Aceste două sunt mijlocele principale ale cetirei logice. Deci învățătorul, când cetește de model înaintea elevilor, va marca accentul și semnele de punctuație cât se pătă de clar și precis, pentru-ca ei să-le pătă cuprinde și imita ușor. Toți elevii să-se îndătineze de a ceti cu voce sonoră, carea însă nici-odată să nu degenereze în strigare vătămătoare pentru auz. În fine e necesar, ca fie-care piesă, carea s'a explicat și s'a cetit parte cu parte, să o cetească elevii de câteavari și întrégă fără întrerupere.

Cetirea se numește estetică sau declamatorică, dacă ea exprimă nu numai înțelesul, ci și sentimentele, pe cari a avut autorul intenția de a-le deștepta prin o anumită expresie sau zicere. Dela gradul cetirei logice elevul are să treacă la gradul cetirei estetice. Este învederat, că acest fel de cetire se pătă aplica cu deosebire numai la poesii și la prosa poetică și oratorică. Sentimentele depuse în o anumită piesă de cetire se pot exprima numai prin *elementele musicale ale vorbirei*. Aceste elemente sunt trei, și anume: 1) ritmul, 2) melodia, și 3) dinamica vorbirei.

Elementul ritmic este mersul mai lent sau mai repede al vorbirei, pauzele mai lungi sau mai scurte; cel metodic e urcarea și coborîrea; iar cel dinamic e intensitatea sau puterea mai mare ori mai mică a tonului. Toate aceste elemente musicale trebuie a-le aplica conform cu conținutul și natura piesei de cetire. De ex. altcum trebuie a ceti un cântec vesel, decât o elegie; și iarăș altcum un imn, decât o poezie umoristică. Pentru a ști însă aplica corect *musica limbii*, este mai nainte de toate necesar, ca elevul să înțelégă clar ideile și să simțească într'adevăr sentimentele, cari sunt depuse în respectiva piesă de cetire. Învățătorul să stăruie, ca elevii să-și însușească un mod de exprimare natural și adevărat, și să-i ferească de totă afectarea forțată a vocii. Firește și modul de exprimare natural are să fie regulat de gustul estetic. Deci să avem totdeauna o simplitate naturală a tonului conformă cu cerințele gustului bun. Mijlocul cel mai puternic e și în privința aceasta exemplul bun, adică „cetirea de model“ din partea învățătorului.

4) Cuprinsul și forma cărții de cetire.

O carte de cetire pentru școala poporală are două scopuri. De o parte ea are să serve ca mijloc al învățământului limbistic, pentru a conduce pe elevi la înțelegerea perfectă a limbii vorbite și scrise. De altă parte ea trebuie să fie compusă așa, încât să dea elevilor cunoștințe folositoare pentru viață și să-i introducă în modul de cugetare și simțire al națiunei sale.

Trebue să observăm, că acele cărți de cetire, cari tind de a înlocui *manualele pentru diferitele ramuri ale învățământului elementar, nu corespund scopului*. Pentru-că materiile de învățământ propriu zise, pe cari învățătorul are să-le propună, iar elevii să-le studieze, nu-se pot preda pe baza cărții de cetire.

Cartea de cetire trebue să stea, pe cât numai e posibil, în legătură strinsă cu Abecedarul. Materiile, ce sînt date în Abecedar numai ca începuturi, în cartea de cetire să se amplifice în mod concentric. Materiile trebue să fie luate din sfera vieții, în carea trăesc elevii școlilor elementare. Elevii trebue să fie bine orientați mai întâi în sfera, în care trăesc; pentru-ca ei să pótă cuprinde mai târziu și lucrurile mai depărtate de intuiția imediată. Dar școlile populare au să înzestreze pe elevii lor și cu tóte acele învățături, și cunoștințe, pe cari le recer relațiunile vieții poporului, și chiar interesele naționale.

Dr. Petru Pipoș.

(Va urma.)

Georgiu Crăciunescu.

Înregistrăm cu durere trista scire, că venerabilul nostru confrate și împreună slujitoriu al sfântului altariu al Domnului, părintele *Georgiu Crăciunescu*, protopresviter al Belințului, asesor al Consistoriului eparchial aradan și al Consistoriului metropolitan și deputat sinodal și congresual, după un morb greu, dar plin de suferințe a răposat în Domnul Dumineca trecută în ziua Nașcerii Domnului la 5 ore dimineața, — lăsând în cel mai profund doliu pre neconsolabila sa sociă Ecaterina născută Săcoșan, pre fratele său Alecsandru, vrednicul preot din Sat-Chinez, pre surorile sale, clerul și poporul tractual din tractul protopresviteral al Belințului, și pre noi, pre toți, cari l'am prețuit și iubit pentru zelul său pastoral și pentru activitatea dezvoltată în un lung șir de ani pentru promovarea intereselor mari ale sfintei noastre biserici și ale poporului credincios.

Răposatul în Domnul s'a născut în comuna Sat-Chinez, comitatul Temișorii, la anul 1837 din o familie fruntașe preoțescă, ai cărei membri au luptat cu zel și abnegațiune în lupta cea îndelungă pentru despărțirea ierarhică de cătră sërbi, și pentru reactivarea Metropoliei noastre naționale.

Studiele gimnasiale și teologice le-a săvârșit în Arad, ér după absolvare a fost instituit de catechet și profesor de limba română la gimnasiul din Temișoră. În această calitate răposatul în Domnul a conceput ideia, și a lucrat cu mult succes la înființarea alumneului român din Temișoră, — pentru a înlesni tinerilor români lipsiți de mijloce posibilitatea de studiu.

La anul 1870, când s'a activat constituțiunea bisericească pre baza statutului organic, — pentru zelul său creștinesc și capacitatea sa intelectuală a fost ales prin primul sinod eparchial aradan de asesor referinte al senatului școlar dela Consistoriul din Arad, — în care calitate a funcționat până la anul 1873, când a fost instituit de protopresviter al Belințului, și ca atare a funcționat cu zel și vrednicie până în momentul, când Dumnezeu a voit să-l cheme din această lume.

Răprivind preste vieța și activitatea dezvoltată de răposatul în Domnul, așa, precum o-am potut intui noi în decurs de douăzeci de ani, de când împreună servim altariului Domnului, constatăm următoarele:

Răposatul în întreg decursul vieții sale și în tóte funcțiunile, cari le-a ocupat, a fost deplin consciu de greutatea chemării, ce o are bărbatul în servițiul bisericii și poporului.

Dotat dela fire cu o natură blândă și prin creșterea sa religioasă fiind om zelos și totdeauna cugețatoriu, — dēnsul în tóte funcțiunile, cari le-a ocupat s'a străduit a-și-face datorința, și prin lucrări de trăinicie s'a silit a contribui cu talantul și puterile sale la ridicarea și înaintarea prestigiului și puterii sfintei noastre biserici și a poporului credincios. Ca catechet și profesor de limba română la gimnasiul din Temișoră a lucrat la înființarea alumneului. Ca referent al senatului școlariu din Arad a lucrat la organizarea și ridicarea învățământului nostru confesional; ér ca protopresviter a susținut cu tótă demnitatea raportul canonic dintre ierarhie, și respective corporațiunile superioare bisericesci și dintre clerul și poporul său tractual. Dēnsul a fost un adevărat părinte al preoțimei și poporului său tractual, — și în același timp un zelos spirijitoriu al instituțiunilor noastre diecesane. Dēnsul a colucrat cu mult zel și bunăvoință la înființarea fondului de ajutorare pentru preoțimea din eparchia Aradului. Dēnsul cel dântâi a colectat pentru zidirea casei, în carea s'a plasat la anul 1876 institutul pedagogic-teologic din Arad. Tot de același zel și iubire de progres a fost condus și la colecta întreprinsă pentru rădicarea seminariului diecesan.

Ca protopresviter și inspector școlar a fost om neobosit, pururia punctual în tóte afacerile și cu un deobosit tact de administrațiune în cestiunile bisericești școlare și fundamentale. Cu acest tact al său și a condus cu bun succes agendele protopresviteratului între grele împrejurări a conlucrat la înființarea mai multor școle, unde a fost necesitatea, a colucrat la zidirea de biserici nouă, a contribuit la îmbunătățirea administrațiunii averilor bisericesci-școlare, a promovat instituțiunea corurilor de plugari, a condus în persoană totdeauna inspecțiunea și controla învățământului confesional, și a contribuit totdeauna la ridicarea sēmțului de pietate creștinescă și la întărirea poporului nostru în credința și legea strămoșescă.

Rămășițele pământesci ale răposatului s'au depus spre odihnă eternă Marția trecută cu solemnitatea meritată în cimiteriul din Belinț, în cripta zidită de evlaviosul creștin de acolo Cărăbaș.

Serviciul funebru a fost oficiat de protosincelul Augustin Hamsea, asistat de părintele protopresviter al Temșorii Dr. Traian Putici și de preoții: Lucian Șepețan din Chisetău, Demetriu Morariu din Secaș, Romul Secoșan din Ictar, Andronic Magher din Ohaba-Forgaci, Ioan Lazarescu din Gruin, Nicolae Martinoviciu din Topolovățul mare, Georgiu Petroviciu din Ficatar, Ilie Micu din Paniova, Iosif Lazarescu din Gruin, Stefan Cărăbaș din Balinț, Pompeiu Dorea din Șustra, Adam Groza din Costeiu, Vasiliu Crașovan din Babșa, Dimitrie Popoviciu din Budinț, Ioan Nicorescu din Jabar, Petru Căprariu din Belinț și Alessandru Popoviciu din Hissiaș.

Cântările rituale le-au executat corurile de plugari din Belinț, Chisetău, Topolovățul mare și Ictar.

Actul înmormântării regretatului protopresviter Georgiu Cretiunescu a fost un act de profund doliu, dar în același timp un act, din carele s'a putut constata, cât de mult l'a prețuit și iubit poporul, incredințat pastorirei sale. Rămășițele pământesci ale defunctului au fost însoțite până la locul de eternă odihnă de un frumos uumăr de inteligenți și de poporul său tractual, carele venise din toate părțile în număr de preste patru mii, — la acest act de doliu — spre a da ultimul tribut de recunoștință și iubire mult regretatului său protopresviter.

Terminând depunem o lacrimă de durere pe mormântul venerabilului nostru confrate și împreună slujitoriu al sfântului altariu al Domnului rugând pe Cel Atotputernic, ca prin îndurarea sa cea nemărginită se aline durerile familiei și clerului și poporului din tractul Belințului, rămas în doliu; ér sufletul răposatului în Domnul să-l așeze în locașurile dreptilor.

În veci amintirea lui!

D I V E R S E.

* *Nașterea Domnului nostru Iisus Christos*, s'a sărbătorit în biserica catedrală din Arad cu solemnitatea îndatinată, celebrând s-ta liturgie P. S. Sa părintele Episcop Ioan Mețianu asistat de protosincelul Augustin Hamsea, părinții protopresviteri Moise Bocșan și Ignatiu Pap și preoții Dionisiu Popovici și Gavril Bodea. La finea s-tei liturgii Prea Sântia Sa a ținut cuvântarea pastorală de Nașterea Domnului, carea a fost trimisă la timp și celorlalte biserici din eparchia Aradului.

* *Fundațiune nouă bisericăscă-școlară în eparchia Aradului*. Onorabilul nostru confrate, domnul T o m a G ă l e t a r i u, proprietariu în Țella, protopresviteratul Lipovii, condus de sêmțul de pietate creștinăscă și de nobilul său zel pentru înaintarea bisericii și școlii noastre confessionale a predat comitetului parochial din Țella suma de 12000 fiorini v. a. adecă două-

spre de ce mii fiorini v. a. cu mențiunea ca din venitul acestei sume să-se ajute comuna noastră bisericăscă Țella întru susținerea bisericii și școlii. Pentru administrarea acestei fundațiuni evlaviosul fondator a elaborat și un regulament de administrare, carele l'a subternut venerabilului Consistoriu eparchial din Arad pentru aprobare; ér sinodul protopresviteral al Lipovii a luat concludsul, ca în ziua anului nou 1895, — când se vaceti pastorală archierăscă de anul nou, să-se amintăscă între faptele bune ale anului trecut și înființarea fundațiunei „Toma Găletariu“, — ca faptul acesta frumos în această sfântă și să servăscă credincioșilor pentru bucurie, mângâiere și încurajare.

Înregistrând acest fapt nobil rugăm pre Dumneșeu, ca pre onorabilul nostru confrate dlu T o m a G a l e t a r i u să-l țină Dumneșeu întru mulți fericiți ani.

*) *Sfânta sărbătoare de astăzi*. Astăzi sărbătorim în biserică o întreită sărbătoare, și anume: Tăierea împrejur a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Christos, ziua aniversară a morții sfântului Vasiliu cel Mare și anul nou civil. Prin actul tăierii împrejur Domnul Ceriului și al pământului se supune legii mosaice, ca și în această formă să-se arăte pre sine de împlinitoriu legii. Vasiliu cel Mare este în dezvoltarea bisericăscă reformator al disciplinei creștine; ér ziua primă a anului civil impune creștinilor datorința de a medita mai mult decât ori când asupra vieții și faptelor în deplină convingere, că odinoriă au să dea seamă dreptului Judecătoriu despre viața și faptele lor. Astfeliu sărbătore de astăzi este sărbătore de disciplină creștinesc. Sărbătore de această s'a introdus încă din veacurile dântăi ale creștinismului.

Cât timp păgânismul a mai avut putere în lume, creștinii sărbătorau această și cu ajutorare — spre a-se deosebi de păgâni, cari dăilele dântăi ale anului le sărbătorau în ospețe și petreceri, conduși de credința greșită, că dacă în dăilele prime ale anului se sămțesc bine, bine se vor sămți în întreg anul.

După ce păgânismul a fost biruit de biserica creștină, au început și creștinii a privii această și de și de bucurie ca și celelalte sărbători domnesci petrecând această sfântă și în rugăciune și meditațiuni evlaviöse, așa, precum o pretinde această însemnătatea ei ca sărbătoare a disciplinei creștinesc.

Urmând și noi vechilor creștini rugăm pre Dumneșeu să-ne ajute, ca să putem împlini sfânta lui voință în modul nostru de gândire și acțiune.

* *Sinódele parochiale ordinare* după dispozițiunea §-lui 12 din statutul organic se intrunesc în luna lui Ianuarie. Obiectul de căpetenie, de carele au să se ocupe sinódele parochiale ordinare, este examinarea raportului despre activitatea, dezvoltată de comitetul și epitropia parochială în decursul anului anterior. Spre a-se potă desvolta și alimenta în măsură tot mai mare spiritul de lucru în parochia venerabilului consistoriu eparchial aradan în conformitate cu concludsul luat sub dno 10/22 Aprilie 1890 de cătră venerabilul sinod eparchial aradan, a dispus prin circulariul emanat sub dno 1/13 Octomvre

1890 Nr. 2065 ca raportul despre activitatea comitetului dezvoltată în sfera competenței sale în decursul anului anterior, să-se facă în scris, inducându-se întrînsul esact și conștientios activitatea dezvoltată de comitet în decursul anului anterior, ca astfelu obscea crostinéscă, sino-dul parochial, să aibă cunoscînță esactă despre tot ceea ce a lucrat comitetul în anul anterior, și să pôtă lua în mod nimerit și în deplină cunoscînță despre starea parochiei hotărîrile ulterioare. Atragem atențiunea organelor noastre din parochiă asupra dispuséțiunilor din acest cerculariu, și cerem a-i-se satisfacă întocma în tot locul, ca astfelu să-se pôtă vedé în deplină lumină ceea ce s'a lucrat în parochiile noastre în decursul anului trecut.

* **Daruri de nascerea Domnului.** Damele române din Timișoră au împărțit înainte sêrbătorilor Nascerii Domnului haine la 20 de prunci, dând astfelu în un mod demn espressioné principiului de a veni în ajutoriu orfanilor și sêracilor; ér pentru ca astfelu de ajutore să-se pôtă împărți în fiecare an și în mésură tot mai mare, precum aflăm, damele române din Temișoră au luat frumoșă hotarîre de a-se constitui în o reuniune cu scopul de a ajuta pre pruncii sêraci și orfani. Cât ar fi de bine și de frumos, dacă astfelu de reuniuni s'ar forma și în comunele mai mari și cu timpul în tot locul. Cu chipul acesta societatea noastră, și în special damele române, ar poté veni în ajutoriu corporațiunilor bisericesci la ameliorarea frecuentațiunei școlare, ajutorând pruncii, cari din lipsa de vestminte nu pot frecuenta școlă.

* **Mulțamită publică.** Fericitul întru aducere aminte comerciant și zelos parochian al sfintei biserici din Lipova David P. Simon, carele până când a fost în vieță a servit interesele sfintei biserici funcționând un șir lung de ani ca epitrop primar, a lăsat prin testament următorele legate ca fundațiuni și anume: 1) O fundațiune de 1000 fl. v. a. adecă una miiă fiorini val. austr. sfintei biserici din Lipova pentru scopuri bisericéști și școlare; 2) O fundațiune de 200 fl. v. a. adecă două sute fiorini val. austr. pentru corul vocal din Lipova; și 3) 100 fl. v. a. adecă una sută fiorini v. a. pentru societatea de lectură română din Lipova. Tôte aceste sume s'au predat în înțelesul testamentului fericitului fundator respectivelor corporațiuni prin stimata dómna Maria D. P. Simon născută Marienescu dimpreună cu literele fundaționale. Aducênd acésta la cunoscînța onoratului public rugăm pre Cel Atotputernic ca sufletul fericitului fundator să-l așeze în locașurile dreptilor, și tot de odată esprimăm cea mai profundă mulțamită stimatei dómne Maria D. P. Simon n. Marienescu pentru conșcientioșă esecutare a dispuséțiunilor fericitului testator. Pentru comitetul parochial al bisericii gr. or. române din Lipova: Voicu Hamsea protopresviter.

* **Dăruri pe sêma bisericești gr. or. române din Totvaradia.** 1) Reposatul Ananie Ciule a donat un prapore roșu cu 25 fl. — 2) Reposatul German Mărie cu socia Mădina, a donat: un lanț pământ în preț de 400 fl. — 3) Rs. D. Vasilie Beleş protopop: o cruce de argint cu 15 fl. — 4) Dna Sofie Beleş: două mēsaie brodate în valóre de 16 fl. —

5) Dna Sofie Popoviciu, un prapore galben cu 40 fl. — 6) Dl notariu Georgiu Danu: icóna maicei Dlui în valóre de 30 fl. — 7) Simeon Marc: 2 icóné cu 10 fl. — 8) Sofroniu Cădariu cu mamașă Maria și socia Ruja: 7 stihare la prunci, 2 mēsaie, 2 stergare în valóre de 12 fl. apoi un rēnd odăjdii și 2 candelé în preț de 60 fl. — și acum pe Crăciun un clopot cu 400 fl. — 9) Mai mulți la olaltă: sfeșnice de argint cu 30 fl. — 10) Iosif Drăgan: un policandru cu 38 fl. — 11) Savița Micoră un mēsaie brodat de lână 2 fl. — 12) Anna Distă: un mēsaie, brodat de lână 3 fl. — 13) Șumarul Anton Vanay: un mēsariu și 2 sfeșnice mari de lemn 12 fl. — 14. Persida Crișan: un epatrafil cu 5 fl. — 15) Maria Dalcă: un epatrafil cu 5 fl. și o perdea la ușile împărătesci cu 5 fl. — 16) Trañdafir Deac: un clopot 60 fl. — Comitetul parochial le esprimă tuturor și pe acésta cale mulțamită. Totvaradia în 27 decembre 1894. În numele comitetului parochial: Nicolau Avram, notariul comitetului.

* **Biblioteca de popularizare.** Sub titlul acesta va publica institutul de editură Samitca din Craiova scrieri de valóre literară din literatura tuturor popórelor. Acésta bibliotecă va apăré în volume de câte 7 côle. Fiecare volum va consta numai 15 cruceri.

* **Sinucideri în orașul Arad.** În anul 1894 s'au întēplat în Arad 13 sinucideri și 15 încercări de sinucidere. Notăm, că dintre cetățenii aparținători religiunii noastre nici unul nu a căđut în acest păcat. Cu tôte acestea numărul cel mare al sinuciderilor întēplute în anul trecut în Arad trebuie se înspire îngrijire factorilor competenți, de-órece motivul, carele conduce pre acei neferiți a-și pune înșiși capét vieții este de regulă lipsă de religiune, lipsa de credință în Dumnezeu.

* **Despre fumat.** Profesorul Nothnagel din Viena a dechiarat într'o conferință ținută de dēnsul, că fumatul pentru ómenii crescuți și cu organism deplin sănătos nu ar fi stricăcios, dacă dēnșii fuméză cu cumpét. Nicotina din tutun este mai puțin stricăcioșă corpului omnesc, decât coffeina și theina, cari se află în cafea și în ceaiu și preste tot în bēturile spirituóse. Fumatul însé este stricăcios în mare mēsură tinerilor, le atacă sistemul nerval, și le împedecă în mare mēsură dezvoltarea fizică și intelectuală.

* **Bilete de drumu de fer cu preț scăđut pentru lucrători.** În urma cererii comitatului Bichiș, dl ministru de comunicațiune regiu ung. a conces, ca lucrătorii să călătórescă pre drumul de fer, când merg la lucru, cu preț scăđut, și anume cu jumătate prețul dela clasa a treia, dacă se însinuă în grupe de cel puțin 10 inși.

* **Impēratul Wilhelm** îi trimise la anul nou principelui Bismark următorele depeșă: „Sper, onorate principe, că în anul 1895 te vei recrea după lovitura grea, de care ai fost atins de curēnd, și că te vei bucură de sănătate și bună dispoșiță. Al d-tale binevoitor împērat.“

* **Foi noue.** În săptămâna trecută au apărut două organe de publicitate nouă, și anume în institutul tipografic „Minerva” din Orăștia: „Revista Orestiei,” organ social, economic și literar, care va apărea în fiecare Sâmbătă sub redacțiunea d-lui Dr. Silviu Moldovan, prețul de prenumerațiune 4 fl. la an; și „Lumina” organ eclesastico-didactic, social și literar, carele va apărea de două ori pre lună în Gyula sub redacțiunea d-lui D. Vonnga. Prețul pre an 6 corone. Dorim succes nouelor organe de publicitate.

* **Răspuns redactional.** D-lui R. V. în M. Cererei D-Tale s'a satisfăcut.

D-lui N. A. în T. V. Am trimis exemplarele cerute. Prețul este 1 fl.

Avis!

A II-a adunare învățătorească din anul școl. 1894/95, insp. Boroșineu, se va ține în Șomochesiu la 8/20 Ianuarie 1895. — Să invite și pe acești cale toți învățătorii numiți în inspectorat pentru participare, precum și toți iubitorii de școlă.

Séra concert împreună cu joc.

Boroșineu, la 10 Ianuarie 1895.

P. Duma, m. p.
pres.

L. Oprean, m. p.
not.

Concurs.

Conform ordinațiunii Ven. Consistoriu aradan din 23 Novembre 1894. Nr. 6698, se scrie concurs pentru deplinirea definitivă a postului învățătorec cl. I. din Valcaniu, cottul Torontal, împreună cu următoarele emoluminte: 1) salariu anual în bani gata 300 fl. v. a.; 2) cortel liber cu 2 chilii, culină și cămară, ér mai târziu și grădină de legumi; 3) paie pentru încălzirea școlii și a locuinței învățătorului, cât va cere trebuința; 4) pentru conferință 10 fl., ér pentru scripturistică 6 fl.

Reflectanții, recursele adresate comitetului parochial gr. or. rom. din Valcaniu, și provădute cu testimoniu de cualificațiune și din limba maghiară, au a-le substerne Prea On. Domn protopresbiter și inspector școlar Paul Miulescu în N.-B.-Komlos, până la 22 Ianuarie 1895 st. vechiu când va fi și alegerea; ér până atunci a se arăta în vre-o Duminecă ori sârbătore în sfta biserică spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Valcaniu, din ședința comitetului parochial gr. or. ținută la 13/25 Novembre 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: PAUL MIULESCU, m. p. protopresbiter și inspector de școlă.

—□—

Pentru deplinirea parochiei vacante Leheceni, de clasa III. în tractul Vașcăului se scrie concurs pe basa concludului consistorial de sub Nr. 414 a. c. cu termin până la 22 Ianuarie 1895 v.

Emolumintele sunt: a) pământ parochial de 25 jughere; b) două intravilane; c) câte o Ți de lucru; d) sticlele indatinat, și anume: pentru prohodul mare 4 fl. pentru cel mic 1 fl., pentru botez 50 cr.; pentru cununie 5 fl.; pentru liturgie privată 80 cr.

Recursele ajustate conform Regulamentului pentru parochii, au a se trimite până la terminul indicat la subscrisul.

Beiuș, 22 Decembre 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: VASILIU PAP, m. p. prot Vașcăului.

—□—

Să scrie concurs pentru îndeplinirea stațiunii învățătorești dela școlă gr. ort. română din Ternova, protopresbiteratul Șiriei diecesa Aradului — devenită vacantă prin mutarea fostului învățător Florian Totan — cu termin de alegere pe 29 Ianuarie (10 Februarie) 1895.

Emolumentele sunt: a) în bani gata 300 fl., b) în relut de cuartir și până când comuna va fi în stare alda în natură 20 fl.; c) în spesele de scripturistică 3 fl.

Spesele de conferință după necesitate le va suporta comuna nu altcum și îngrijirea de curățirea și încălzirea salei de învățământ.

Cei ce doresc a ocupa acest post sunt avisați a-și trimite petițiunile lor instruate conform stat. org. și organizării provisorie adresată comitetului parochiei Ternova, până la 25 Ianuarie st. v. 1895 părintelui protopop și insp. Georgiu Popovici în Șiria (R.-Világos).

Competenții sunt poștiți în vre-o Duminecă séu sârbătore la St. biserică din loc, pentru a-și arăta desteritatea în cânt și tipic; pentru că alesul învățător e obligat fără alta renumerare a conduce respective a cânta în strană.

Alesul numai după o probă de un an va fi recomandat Ven. Consistoriu spre întărire definitivă.

Ternova, la 1/13 Decembre 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: GIORGIU POPOVICI, m. p. protopresbiter.

—□—

Pentru deplinirea postului învățătorec vacant din Slatina, să scrie de nou concurs, cu termin de alegere pe Dumineca din 29 Ianuarie 1895.

Venitul învățătorec, pe lângă cortel și grădina de legumi, e stătorit în bani, naturalie și pământ la 301 fl.

Reflectanții la acest post vor avé sé-și trimite recursele ajustate cu documintele necesarie la oficiul protopopesc din Maria-Radna, până inclusive la 25 Ianuarie 1895.

Maros-Slatina, în 20 Decembre 1894.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: VASILE BELEȘ, m. p. protopopul Radnei.

—□—

Pentru deplinirea postului de învățătoriu la școlă română gr. or. sonfesionala din Aga, (F.-Brestovác) să scrie concursul cu termin de 30 Ție dela prima publicare în fôia „Biserica și Școlă.”

Emolumintele sunt: în numărariu 200 fl. 40 cr. v. a. pentru conferință și scripturistică 5 fl. 24 metrii de lemne, din cari se încăldește și școlă, 4 jughere livadă, din care $\frac{3}{4}$ este arătoriu, prețuită în 30 fl.; 12 meți grâu à 3 fl. 40 cr.; în suma 40 fl. 80 cr.; 12 meți cucuruz à 2 fl 40 = 28.80 locuință liberă cu $\frac{1}{4}$ jugher grădină de legumi.

Recursele cuvintios ajustate sé-se trimite părintelui protopresbiter Georgiu Créciunescu în Belintz per Kizsetó, având concurenții în vr'o Duminecă ori sârbătore a sé presenta în biserică locală, spre a-și arăta desteritatea în tipic și cântările bisericesci.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: G. CRÉCIUNESCU, m. p. prot.